

міжпредметних зв'язків, що забезпечує високий рівень засвоєння теоретичних основ техніки і відкриває можливості формування політехнічних умінь.

Отже, політехнічні знання, навички й уміння переносяться з одного виду трудової діяльності в інший. Основним принципом при цьому, є принцип володіння універсальною, міжнародною мовою техніки – кресленням. Учні ще в школі зобов'язані оволодіти основами креслення, без якого неможливо описати словами жоден складний технічний пристрій або технологічний цикл, і, як наслідок, неможливість здобути політехнічну освіту. На жаль, креслення і графічні роботи практично відсутні у навчальних планах шкіл, і студентів технічних напрямків треба вчити практично з нуля [2].

Індивідуальні здібності людини підпорядковано закону розподілу, але ми не можемо напевне знати рівень розвитку здібностей студентів, і тому завдання навчання повинне бути орієнтовано на «середню» особу, тобто людину, яка, якоюсь мірою, в силу різних обставин, різниться за рівнем підготовки. У цьому сенсі політехнічна освіта не має бути уніфіцированою, а відповідати відповідним напрямкам (спеціалізаціям).

Навчальні плани з курсу «Основи сучасного виробництва» повинні бути побудовані так, щоб міжпредметні зв'язки використовувалися повніше. Особливу увагу слід приділяти графічним відображенням об'єктів і технологій. Для цього цей курс необхідно вивчати як спеціальну дисципліну.

Література

1. Андреев А. Знания или компетенции? / А.Андреев // Высшее образование в России, 2005. – №2. – С. 3–11.
2. Лернер П.С. Инженер третьего тысячелетия / П.С. Лернер. – М. : ИЦ Академия, 2005. – 267 с.

Стаття надійшла до редакції 28.05.2012 р.

УДК 378.147:33

Ю. Ю. Олару,
викладач,

*Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

КОМУНІКАТИВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У КОНТЕКСТІ КРЕАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Олару Ю. Ю. Комунікативна підготовка майбутніх економістів у контексті креативного підходу до навчання у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

У статті зроблено спробу розкрити особливості комунікативної підготовки майбутніх економістів у контексті креативного підходу до навчання у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Обґрунтовано взаємозалежність розвитку креативного компонента особистісного утворення майбутніх фахівців економічного профілю зі створення креативного комунікативного навчального середовища.

Ключові слова: креативність, креативні якості, комунікативна підготовка, майбутні економісти, ВНЗ.

Олару Ю. Ю. Коммуникативная подготовка будущих экономистов в рамках креативного подхода к обучению в процессе изучения гуманитарных дисциплин.

В статье сделана попытка раскрыть особенности коммуникативной подготовки будущих экономистов в контексте креативного подхода к обучению в процессе изучения

гуманитарных дисциплин. Обоснована взаимосвязь развития креативного компонента личностного образования будущих профессионалов экономического профиля по образованию креативной коммуникативной учебной среды.

Ключевые слова: креативность, креативные качества, коммуникативные особенности, будущие экономисты, вуз.

Olaru Y. Communicative training of future economists in the creative approach to learning in the process of studying the humanities.

The article is an attempt to reveal the features of communication training for future economists in the context of a creative approach to learning in the study of the humanities. Substantiated the relationship of the creative component of personal education of future professionals in economics education creative communicative learning environment.

Key words: creativity, creative skills, and communication features, future economists, university.

Ефективність навчання є показником засвоєння професійних навичок та їх застосування на практиці. Важливою галуззю становлення студента як майбутнього професіонала є спілкування. У зв'язку з цим актуалізується проблема впливу креативних якостей майбутніх економістів на успішність їхньої комунікативної діяльності. Особливу актуальність вивчення взаємозв'язку креативних комунікативних особливостей студентів і результативності їхньої навчальної діяльності спричиняє недостатня спрямованість навчальних програм більшості вищих закладів освіти на формування у майбутніх спеціалістів їхньої креативної комунікативної активності. Важливим є питання розвитку не тільки професійних, але й особистісних комунікативних рис і якостей, які б сприяли і налагодженню педагогічного спілкування в умовах вищого навчального закладу. У зв'язку із зазначеним вище актуалізується розгляд особливостей комунікативної підготовки майбутнього професіонала, увага на розвитку його креативних комунікативних якостей, актуалізації потреби у спілкуванні сучасного студента в процесі навчання у процесі гуманітарної підготовки.

Розгляд зумовлений також розумінням характеру впливу креативних комунікативних особливостей студентів на успішність навчання, усвідомленням тієї ролі, яку виконує спілкування у власне навчальній діяльності й у подальшій фаховій роботі. Спілкування є невід'ємною інтегральною якістю, сутністю навчальної діяльності. Зміст спілкування у навчальній діяльності студента полягає у здобутті досвіду, інформації задля оволодіння професійно значущими знаннями, уміннями, навичками. Ефективність спілкування значною мірою визначається тими особистісними якостями та властивостями студентів, що виявляються у креативному комунікативному процесі. Усе це дозволяє розглядати креативні комунікативні характеристики майбутніх спеціалістів – у межах нашого дослідження економістів – та їхню актуалізацію задля досягнення успішності спілкування й оптимізації навчання як важливий напрям у загальній системі професійної підготовки в умовах вищого навчального закладу.

Мета статті – розкрити особливості комунікативної підготовки майбутніх економістів у межах креативного підходу до навчання у процесі гуманітарної підготовки.

Результати спостереження над комунікативними особливостями студентів на практиці засвідчують недостатній рівень розвитку їх складників. Поміж студентів домінує низький і нижче середнього рівень потреби у спілкуванні, що є показником низької креативної комунікативної активності. Атмосфера в академічних групах має більш формальний характер, більшість студентів сприймають спілкування з одногрупниками як формальність, відповідно атмосфера у групі не сприяє вияву ініціативи в навчанні. Виявлено відповідність, яка полягає в тому, що у студентів домінування низького та нижче середнього рівнів потреби у спілкуванні супроводжується відсутністю повного задоволення потреби у спілкуванні та формальним характером взаємодії. Результати констатувального діагностування засвідчили, що в системі цінностей сучасного студента креативна комунікативна та пізнавальна активність не відзначаються пріоритетністю. Така ситуація має вплив на ефективність навчання. Визначальним мотивом навчальної діяльності виявився мотив одержання диплому. Встановлено взаємозв'язок між характером спілкування у студентській групі, рівнем задоволення спілкуванням та пізнавальною активністю студентів, їх ставленням до навчання у процесі гуманітарної підготовки в умовах ВНЗ. Сприятливий стиль міжособистісного спілкування в групі та задоволена потреба у спілкуванні за умов реалізації креативного підходу до навчання, виступаючи показниками комунікативної активності, створюють підґрунтя для актуалізації пізнавальної активності студентів. Результати проведеного опитування вказують на недостатній рівень розвиток креативних комунікативних якостей та комунікативної активності сучасних студентів і підкреслюють необхідність забезпечення якісної комунікативної підготовки.

Специфіка підготовки майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі з урахуванням особливостей спеціальності визначається тим, що студент має оволодіти загальними та професійними знаннями і навичками навчально-дослідницької й науково-дослідницької роботи. Водночас система навчання має сформувати достатнього рівня знання та вміння практичної професійної роботи. Сучасні науковці до професійно важливих якостей спеціаліста відносять комунікативні характеристики (О. Блінова, Л. Карамушка, М. Коць, В. Терещук, Л. Орбан-Лембрик, Т. Шепеленко, І. Шкурко, Т. Яценко та інші). Теоретичні розвідки комунікативної природи навчальної діяльності вказують, що навчальна діяльність студента здійснюється в рамках процесів спілкування. В загальній структурі навчальної діяльності студент постає як суб'єкт педагогічного спілкування, що характеризується взаємодією з викладачем, а також як суб'єкт міжособистісного спілкування поміж студентів. Під час конкретної ситуації спілкування виявляються його комунікативні особливості. Крім того, до системи чинників, які визначають ефективність формування підструктур професійної діяльності, науковці відносять комунікативний чинник (в умовах креативного підходу до навчання – креативний комунікативний чинник). Практичне спрямування навчання наголошує на важливості креативного підходу, оскільки професійна підготовка майбутніх спеціалістів передбачає в першу чергу

врахування потреб студентів та використання набутих ними навичок і вмінь для розв'язання комунікативних задач. Тому випускник вищої школи має володіти достатнім рівнем сформованості креативних комунікативних якостей, що забезпечуватимуть ефективність подальшої професійної діяльності і взаємодії з людьми. Проте, згідно наших результатів дослідження, у сучасних студентів недостатньо розвинені складники комунікативних особливостей, що супроводжується незадоволенням спілкуванням і неадекватною мотивацією навчання.

Як слушно наголошують науковці (О. Бодальов, В. Власенко, М. Коць, В. Кан-Калік, Н. Кузьміна, В. Лабунська, Л. Орбан-Лембрик, А. Панфілова, Л. Петровська, М. Савчин, В. Семиченко, Т. Яценко та інші), задля оптимального спілкування людина має володіти комунікативними знаннями, вміннями, навичками, діалогічним стилем взаємодії, комунікативною компетентністю, комунікативною культурою загалом. Успішне спілкування, що забезпечує задоволення від взаємодії й досягнення мети, становить основу ефективної діяльності. Оптимальне спілкування в ситуації вищого навчального закладу має ефективно впливати на ефективність навчального процесу й навчальної діяльності зокрема. Так, наявність взаєморозуміння, діалогічного стилю взаємодії у педагогічному спілкуванні, задоволення внутрішньогруповим процесом спілкування сприятимуть створенню позитивного соціально-психологічного клімату навчання й реалізації пізнавальних потреб студентів. Натомість, труднощі спілкування, спричинені недостатнім рівнем розвитку комунікативних особливостей викликають перешкоди самому комунікативному процесу за умов креативного підходу до навчання й ефективній взаємодії (В. Лабунська, С. Коваль, В. Куніцина, Н. Казаринова, В. Погольша, Е. Цуканова та інші).

На основі узагальнень теоретичних та емпіричних розвідок науковців, результатів досліджень реального стану розвитку комунікативних характеристик майбутніх економістів і враховуючи компоненти комунікативних особливостей особистості нами виокремлено структуру комунікативної підготовки. У процесі комунікативної підготовки слід зосередити увагу на формуванні позитивних комунікативних установок як внутрішнього стану готовності до процесу спілкування; стійке переконання при погляді на себе й партнера по спілкуванню; на актуалізації креативної комунікативної активності, досягнення якої здійснюється через оптимізацію потреби у спілкуванні, формування ціннісного ставлення до спілкування, розвиток комунікативних якостей, формування адекватного ситуації навчання й особистості стилю взаємодії; актуалізації пізнавальної активності.

Проаналізовано дослідження, спрямовані на вивчення умов ефективності комунікативної підготовки студента як майбутнього спеціаліста. Зокрема, С. Терещук [7] виокремлює такі психолого-педагогічні чинники: науково-дослідне спрямування навчального процесу вищої школи, врахування новітніх досягнень психолого-педагогічної практики, розроблення й апробація програми навчальних занять, спрямованих на

актуалізацію креативного комунікативного потенціалу студента, вдосконалення методики засвоєння комунікативних знань, умінь, навичок, забезпечення активної позиції студента в процесі комунікативної підготовки, створення позитивного морально-психологічного клімату. Особливу увагу автор звертає на ті умови, що сприяють засвоєнню теоретичних комунікативних знань, формуванню значущих комунікативних властивостей студента: навчання в діяльності і спілкуванні, індивідуалізація комунікативної підготовки, поєднання навчання і практичної комунікативної діяльності, етапність комунікативної підготовки.

Як зауважує Л. Орбан-Лембрик [1; 2; 3], результативність якісної комунікативної підготовки можна досягнути, дотримуючись системи вимог: забезпечення актуалізації психологічної готовності особистості до комунікативної підготовки; одночасна взаємодія учасників комунікативної підготовки; етапність самого процесу підготовки; раціональна розробка змісту занять з урахуванням рівня сформованості понятійного апарату слухачів; врахування на початкових етапах індивідуальних психологічних характеристик учасників; врахування того факту, що у процесі спілкування обидва суб'єкти зазнають певних змін, що відображається на особливостях сприймання та передачі інформації.

В. Пілецький [5; 6], Г. Юркевич [9] до вимог, що забезпечують формування вмій та навичок спілкування додають: надання переваги навчанню, що розвивається; інтенсифікація процесу підготовки, зосередження учасників на матеріалі навчання; врахування групового чинника; орієнтація студента на вироблення знань не тільки як майбутнього фахівця, а й самою людиною.

Під час розгляду специфіки комунікативної підготовки майбутніх економістів в умовах креативного підходу до навчання набувають актуальності методи оптимізації комунікативних особливостей. На думку Т. Терещука [7], конкретні схеми комунікативної підготовки студентів є багатоваріантними, оскільки корелюють із рівнем реалізації потенційних можливостей особистісного розвитку студента, наявності комунікативних здібностей, рівня потреби у спілкуванні, міри задоволення спілкуванням, стилю взаємодії тощо.

Отже, ефективність комунікативної підготовки в умовах креативного підходу до навчання зумовлюється її спрямуванням на кожного студента і групу, в якій відбувається основна діяльність і взаємодія.

У розгляді проблеми комунікативної підготовки необхідно підкреслити важливість розвідок науковців Г. Андреєвої, В. Гаркуші, В. Кан-Каліка, О. Леонтьєва, С. Пасова та інших, у яких доведено, що ефективно оволодіння комунікативними вміннями можливе лише у процесі комунікативної діяльності. Іншими словами, за межами самого спілкування, взаємодії з іншими людьми неможливе ефективно оволодіння комунікативними вміннями та навичками. Сказане дає підстави до умов проведення комунікативної підготовки студентів віднести організацію навчального процесу відповідно до креативного підходу як комунікативної діяльності.

Л. Орбан-Лембрик [1, с. 595], підкреслює, що заради досягнення певного ефекту комунікативної підготовки слід дотримуватись головних напрямів цього процесу: 1) актуалізація соціально-психологічного (в першу чергу комунікативного) потенціалу учасників взаємодії; 2) розуміння спілкування у навчанні як діалогічного, тобто такого, що забезпечує ефективну взаємодію та спільну діяльність між усіма учасниками навчального процесу; 3) розуміння особистості студента як суб'єкта спілкування, врахування його потреб, думок, переживань; 4) формування індивідуального та групового стилю взаємодії.

Узагальнюючи результати власного дослідження й здобутки науковців до принципів, що забезпечують ефективність організації, проведення та результативність комунікативної підготовки студентів в рамках креативного підходу до навчання в процесі вивчення гуманітарних дисциплін, відносимо:

1. Усвідомлення учасниками важливості успішного спілкування у взаємодії і спільній діяльності, зокрема навчальній, та значущості комунікативної підготовки.
2. Включення комунікативної підготовки студентів у навчально-виховний процес, організація креативного комунікативно спрямованого навчання, в якому студент у всіх видах інтелектуальної і практичної діяльності є активним суб'єктом спілкування.
3. Індивідуальний підхід у процесі комунікативної підготовки відповідно рівня сформованості у студента наявних комунікативних особливостей.
4. Врахування комунікативних особливостей групи, спрямування навчання на групу як на суб'єкта спілкування.
5. Забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату, діалогічної взаємодії протягом процесу комунікативної підготовки і професійної підготовки загалом.
6. Адекватний добір методів і засобів комунікативної підготовки в умовах креативного підходу до навчання.
7. Етапність організації комунікативної підготовки в умовах креативного підходу до навчання.
8. Послідовна актуалізація знань, умінь і навичок, підкреслення їх значущості у формуванні фахової компетентності, подальшому ефективному розв'язанні комунікативних завдань за межами вищого навчального закладу.

Реалізація компонентів комунікативної підготовки й дотримання принципів її проведення можлива завдяки поєднанню трьох форм засобів впливу: 1) теоретичне навчання ефективній комунікативній поведінці – виклад лекцій, проведення семінарських занять, бесід тощо; 2) оволодіння практичними вміннями й навичками; передбачає проведення тренінгових вправ, ділових та рольових ігор, у процесі яких студент стає активним учасником комунікативної ситуації, здобуває досвід успішного спілкування; 3) актуалізація самостійної роботи студентів (підготовка повідомлень, рефератів, виступів, виконання різного роду завдань, вправ тощо).

Комунікативна підготовка майбутніх економістів у межах креативного підходу до навчання у процесі вивчення гуманітарних дисциплін забезпечує виховання особистості, яка володіє комунікативними знаннями, вміннями, культурою спілкування, виявляє комунікативну активність, орієнтована на співпрацю, діалогічну взаємодію, вміє ефективно будувати комунікативний

процес, успішно його проводити, досягати мети спілкування і бути задоволеною від самого спілкування.

Отже, комунікативна підготовка майбутніх економістів за умов упровадження креативного підходу до навчання становить систему методів і засобів формування комунікативних особливостей особистості й актуалізації комунікативної активності в умовах креативного комунікативного середовища, що забезпечують успішність навчального спілкування. Дотримання принципів, компонентів комунікативної підготовки, урахування психолого-педагогічних умов, що характеризують комунікативну природу навчальної діяльності пронизує весь процес комунікативної підготовки і забезпечує актуалізацію креативної комунікативної активності.

Література:

1. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: посібник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с. (Альма-матер)
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Спілкування як соціально-психологічний феномен / Л.Е. Орбан-Лембрик // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Вид-во «Плай» Прикарпатського ун-ту, 2003. – Вип. 8. – Ч.2. – С.3–15.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: посібник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 448с. (Альма-матер)
4. Орлов Ю.М. Потребностно-мотивационные чинники ефективности учебной деятельности студентов ВУЗа : автореф. дисс. на соискание ученой степени докт. психолог. наук / Ю.М. Орлов. – М., 1986. – 33с.
5. Пілецький В.С. Комунікативна природа професійної вузівської підготовки майбутніх менеджерів / В.С. Пілецький // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ : Вид-во «Плай» Прикарпатського ун-ту, 2003. – Вип.8. – Ч.1. – С.219–231.
6. Пілецький В.С. Комунікативний потенціал студентської групи як чинник успішності професійної підготовки майбутніх менеджерів-економістів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук / В.С. Пілецький. – Івано-Франківськ, 2003 – 20с.
7. Терещук В.С. Психологічні детермінанти комунікативного потенціалу вчителя: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психолог. наук / В.С. Терещук. – К., 2001. – 19с.
8. Тихонова Т.Б. Психолого-педагогічні резерви підвищення ефективності групової учбово-пізнавальної діяльності з вивчення іноземної мови на неспеціальних факультетах вузів: дис... канд. психолог. наук / Т.Б. Тихонова / Київ. ун-т ім. Шевченка. – К., 1994. – 179с.
9. Юркевич Г.Й. Комунікативна підготовка менеджера як механізм ефективної регуляції управлінської діяльності / Г.Й. Юркевич // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Вид-во «Плай» Прикарпатського ун-ту, 1998. – Вип.2. – Ч.1. – С.18–24.

Стаття надійшла до редакції 29.05.2012 р.